

صبر مادر و پرخاشگری کودک: نقش میانجی استرس والدگری

مرضیه صادق‌زاده^۱ لیلا شاملی^۲ فرهاد خرمائی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی استرس والدگری در رابطه میان مؤلفه‌های صبر مادر و پرخاشگری کودک انجام گرفت. شرکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۱۹۵ نفر از مادران کودکان پیش‌دبستانی شهر کازرون بود، که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب گردید. به منظور گردآوری داده‌ها از سه مقیاس صبر بزرگسالان خرمائی، فرمانی و سلطانی، استرس والدگری آیدین، و برون‌ریزی-پرخاشگری سیاهه رفتار سازگار کودک کوان، کوان و همینگ پاسخ دادند. این پژوهش به لحاظ روش در دسته مطالعات همبستگی قرار گرفته است. همچنین، داده‌ها با استفاده از الگوی معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS 22 تحلیل شدند. نتایج گویای این بود که از بین مؤلفه‌های صبر مادر تنها استقامت رابطه منفی معنی‌داری با پرخاشگری کودک پیش‌دبستانی دارد. همچنین، در این رابطه استرس والدگری نقش واسطه‌ای دارد، و کاهش پرخاشگری کودک از طریق همین نقش واسطه‌ای است. بنابراین، با توجه به یافته‌های آماری می‌توان گفت که صبر مادر به عنوان یک توانمندی اخلاقی، توانایی پیش‌بینی پرخاشگری کودک از طریق کاهش استرس والدگری را دارد.

واژگان کلیدی: صبر، استرس والدگری، پرخاشگری، مادر

^۱ دکتری تخصصی روان‌شناسی تربیتی، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه سلمان فارسی کازرون (نویسنده مسئول)

sadeghzadeh.mr@gmail.com

^۲ دکتری تخصصی روان‌شناسی عمومی، استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه سلمان فارسی کازرون

^۳ دکتری تخصصی روان‌شناسی تربیتی، دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

مقدمه

موضوع ارتباط والدین و فرزندان سال‌ها نظر صاحب‌نظران و متخصصان تعلیم و تربیت را به خود جلب نموده است. خانواده، نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او در آن شکل می‌گیرد، و الگوهای جسمی، عاطفی و شخصیتی کودک به واسطه آن پی‌ریزی می‌شوند (توزنده‌جانی، توکلی‌زاده، جهان‌شیر و لگزیان، ۱۳۹۰). کودک در این محیط، نوع ارتباط را می‌آموزد. ارتباطات مؤثر موجب شکوفایی هویت و کمال انسان و مبنای اولیه پیوند وی با دیگران است. این درحالی است که ارتباطات غیر مؤثر، مانع شکوفایی می‌شود و روابط را تخریب می‌نماید (عبادی، کشتی‌آرای، آقایی و یوسفی^۱، ۲۰۱۶). در همین راستا، نتایج پژوهش‌ها مبنی بر اهمیت سال‌های اولیه کودکی بر تحول وی، موجب توجه فزاینده پژوهش‌گران و متخصصان بر تجارب اولیه و به ویژه روابط کودک با مراقب خود (برلین، زیو، آمایا-جکسون و گرینبرگ^۲، ۲۰۰۵) و پاسخ کودک به موقعیت‌های چالش برانگیز شده است (چاپلین و کول^۳، ۲۰۰۵).

شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد الگوی تعامل منفی والد-کودک پیش‌بینی‌کننده مشکلات برونی‌سازی در کودک است (مسمن^۴ و همکاران، ۲۰۰۸). از آنجایی که تأثیر خانواده بر فرزندان امری بدیهی است، استرس ناشی از والد شدن نیز از جمله مسائلی است که امروزه باید به آن توجه شود (منون، ناگاراچاپا، رامش و تاک^۵، ۲۰۱۳). استرس والدگری^۶ در نتیجه ناهمخوانی ادراک شده بین تقاضاهای والدین و منابع فردی حاصل می‌شود (اسکس، کلین، چو و کالین^۷، ۲۰۰۲). این استرس علاوه بر کاهش سلامت روانی و بهزیستی والدین می‌تواند منجر به بروز پیامدهای بلندمدت بر سلامت کودکان (نیر، اسکالر، بلک، کتینگر و هرینگتون^۸، ۲۰۰۳)، و به طور کلی فرزندی‌پروری نامتناسب گردد (کوپر، جاناتا و میداوز^۹، ۲۰۰۹). پژوهش‌ها نشان داده است که میزان استرس والدینی در خانواده‌های دارای کودکان با خودمهارگری ضعیف، رفتارهای پرخاشگرانه، نافرمانی، مشکلات توجه و بیش‌فعالی، زیاد است (دانفورث، هاروی، آلازیک و مک‌کی^{۱۰}، ۲۰۰۶؛ پودولسکی و نیگ^{۱۱}، ۲۰۰۱). همچنین، تحقیقات گویای آن است که استرس والدگری در والدین کودکان دارای مشکلات رفتاری از والدین کودکان دارای تأخیرهای تحولی نیز بیشتر است (بیکر،

¹ Ebadi, Keshtiaray, Aghaei & Yousefi

² Berlin, Ziv, Amaya-Jackson & Greenberg

³ Chaplin & Cole

⁴ Mesman

⁵ Menon, Nagarajappa, Ramesh & Tak

⁶ parenting stress

⁷ Essex, Klein, Cho & Kalian

⁸ Nair, Schuler, Black, Kettinger & Harrington

⁹ Cooper, Jonathans & Meadows

¹⁰ Danforth, Harvey, Ulaszek & McKee

¹¹ Podolski & Nigg

بلاچر، کرنیک و ادلبراک^۱، (۲۰۰۲). این والدین احساس شایستگی کمتری می‌کنند و از حمایت اجتماعی پایین‌تری برخوردارند (مورگان، رابینسون و آلدريج^۲، ۲۰۰۲). از سوی دیگر، استرس والدگری تأثیر نامطلوبی روی تعاملات والد-کودک دارد که در نتیجه باعث تشدید مشکلات برون‌سازی کودک می‌شود. مشکلات رفتاری کودک، بزرگترین مانع برای برقراری روابط اجتماعی محسوب می‌شود (اسمیت، دراسگو، هال، مارتین و بلیس^۳، ۲۰۱۴) و می‌تواند باعث طرد کودک از اجتماع و مدرسه گردد.

مطابق با دیدگاه پارگامنت^۴ (۱۹۹۲)، دین راهبردهایی را برای مقابله با فشار روانی حاصل از مشکلات معرفی می‌کند. میزان نقشی که دین در عقاید و علائق فرد دارد، به طور جدی ادراک وی از فشارهای زندگی را تغییر می‌دهد و باعث می‌شود فرد وقایع آسیب‌زا را بهتر تحمل نموده و آن‌ها را کنترل‌پذیرتر ادراک کند (موریرا^۵، ۲۰۰۶). صبر^۶ به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای مقابله‌ای دینی در برابر سختی‌ها در نظر گرفته شده است. صبر فقط به معنای درون‌ریزی غم نیست؛ بلکه به معنای مهارت در به حداقل رساندن فشارهای روانی حاصل از مشکلات است (پسندیده، ۱۳۹۱). پژوهش‌های اندک اما مختلفی در مورد صبر صورت گرفته است. به عنوان مثال، اهمیت و فایده این سازه دینی-اخلاقی-روانشناختی در کاهش اضطراب و افسردگی (حسینی‌ثابت، ۱۳۸۷)، کاهش پرخاشگری و انتخاب راهبردهای مقابله‌ای (ایزدی‌طامه، برجعلی، دلاور و اسکندری، ۱۳۸۸) به تأیید رسیده است. همچنین، یافته‌ها گویای آن بوده که مؤلفه‌های شکیبایی و رضایت صبر، پیش‌بینی‌کننده منفی راهبردهای مقابله‌ای و مؤلفه استقامت صبر، پیش‌بینی‌کننده مثبت راهبردهای مقابله‌ای هستند (خامدی، ۱۳۹۶). پژوهش‌ها نشان داده است که فرد صبور، بین خود و دنیای بیرون رابطه عمیق‌تری برقرار نموده و در برابر ناملایمات دنیای بیرون، مقاومت بیشتری نشان می‌دهند. از آنجا که مادر یکی از ارکان مهم زندگی است می‌تواند نقش مهمی در کاهش یا افزایش تحمل افراد خانواده در برابر رفتارهای مشکل‌آفرین داشته باشد. اگر مادران بتوانند ویژگی صبر را در خود بیورانند و در زندگی خود به کار ببرند، فرزندان آنان نیز با الگو قرار دادن مادرانشان همین مسیر را ادامه می‌دهند و این ویژگی نسل به نسل انتقال خواهد یافت (سرتیپی، سهرابی و پسندیده، ۱۳۹۵).

البته همایندی صبر با طیف وسیعی از پیامدهای روانی مثبت در گروه‌های مختلف مورد توجه و تأیید قرار گرفته است (به طور مثال، کمری و خرمائی، ۱۳۹۶؛ مرحمتی و خرمائی، ۱۳۹۵؛ خرمائی،

¹ Baker, Blacher, Crnic & Edelbrock

² Morgan, Robinson & Aldridge

³ Schmidt, Drasgow, Halle, Martin & Bliss

⁴ Pargament

⁵ Moreira

⁶ patience

آزادی و حق جو، ۱۳۹۵؛ خرمائی، زارعی، مهدی یار و فرمانی، ۱۳۹۳؛ خرمائی، فرمانی و سلطانی، ۱۳۹۳ الف؛ شکوفه فرد و خرمائی، ۱۳۹۱) و در نمونه مادران نیز همراه با پیامدهای روانی مثبتی در نزد فرزندان گزارش شده است (به طور مثال، خرمائی، فرمانی، درخشان، آزادی دهبیدی، صادق زاده، صیادی دهنو و قزل بیگلر، ۱۳۹۵). اما آنچه به نظر می رسد هنوز بایستی مورد تامل و توجه پژوهش های این حوزه قرار گیرد، مکانیسم عمل یا مسیری است که صبر به واسطه آن بر پیامدهای روانی مختلف اثر گذاشته و به ویژه از آن طریق، با احتمال مشاهده پیامدهای روانی مثبت همراه می شود. آنچه تاکنون مورد تایید قرار گرفته نقشی است که صبر با واسطه گری انعطاف پذیری شناختی در پیش بینی رویکردهای یادگیری دانشجویان ایفا می نماید (زارع و فرمانی، ۱۳۹۶) یا امکانی که برای پیش بینی اضطراب امتحان دانشجویان براساس صبر و به واسطه مؤلفه های مختلف اهداف پیشرفت وجود دارد (خرمائی، آزادی دهبیدی و زابلی، ۱۳۹۴). با این حال هنوز هم واسطه هایی که صبر والدین به ویژه مادر از رهگذر آنها با پیامدهای روانی مختلف در نزد فرزندان همراه می شود، مورد توجه و مطالعه قرار نگرفته است.

چنانکه پیش از این گفته شد، استرس والدگری به نوعی ناهمخوانی میان مقتضیات والدگری و منابع فردی والدین اشاره دارد (اسکس و همکاران، ۲۰۰۲) و مهم ترین نشان برای این موضوع است که والدگری نیز در نوع خود یک تجربه عاطفی قلمداد می شود (هو، هان، بای و گائو^۱، ۲۰۱۹). درواقع، میزان استرس والدگری گواه آن است که والد براساس منابع فردی که در اختیار دارد تا چه حد دغدغه و آشوب های این تجربه عاطفی را تاب آورده یا مدیریت نموده است (دیتر-دکار، لی و بل^۲، ۲۰۱۶). از همین روست که، استرس والدگری به عنوان واسطه ای کارآمد میان وضعیت روانی والدین و پیامدهای تحولی یا مشکلات رفتاری فرزند آنها معرفی شده است (فردریکسون، ون سوئست، اسمیت و مو^۳، ۲۰۱۹؛ اون، تامسون و کاسلو^۴، ۲۰۰۶).

از آن سو، صبر نیز در درجه نخست به عنوان تمایلی کاملاً طبیعی شناخته می شود که به فرد کمک می کند در برابر درد و رنج ها آرامش خود را حفظ نماید (اشنیتکر^۵، ۲۰۱۲) و بدین لحاظ می تواند یکی از منابع فردی قدرتمند قلمداد شود. در واقع، صبر از جمله عواملی است که به صورت توأمان، هم شناخت و هم هیجان را تحت تأثیر قرار می دهد (شمشیری و شیروانی شیری، ۱۳۹۰). از این رو، انتظار می رود از رهگذر تأثیرگذاران بر میزان استرس والدگری والدین، پیامدهای روانی فرزندان آنها را نیز متأثر سازد.

^۱ . Hu, Han, Bai & Gao

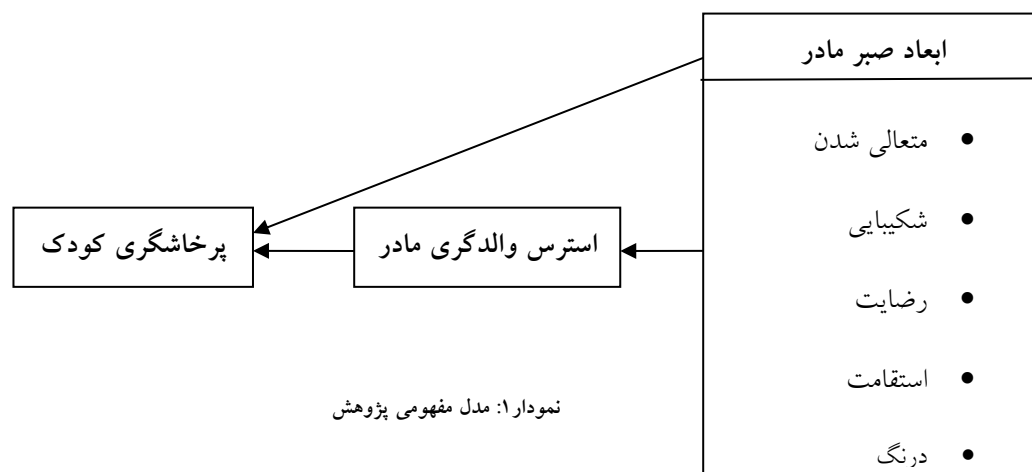
^۲ . Deater-Deckard, Li & Bell

^۳ . Fredrikson, Von Soest, Smith & Moe

^۴ . Owen, Thompson & Kaslow

^۵ . Schnitker

با توجه به موارد مطرح شده، علی‌رغم وجود سوابق پیشین پیرامون ارتباط صبر و مشکلات رفتاری و همچنین نقش استرس والدگری در بروز مشکلات رفتاری کودکان، پژوهشی که به بررسی ارتباط صبر مادر با مشکلات رفتاری کودک و فراتر از آن نگاهی عمیق‌تر به این نوع ارتباط از طریق بررسی نقش میانجی استرس والدگری پردازد یافت نگردید. لذا پژوهش حاضر با فرضیه «صبر مادر از طریق استرس والدگری می‌تواند میزان پرخاشگری کودک را پیش‌بینی نماید» شکل گرفت. به عبارت بهتر، مطالعه حاضر در صدد بررسی مدلی است که طی آن استرس والدگری مادر به عنوان متغیر میانجی در رابطه‌ای ساختاری بین صبر مادر و میزان پرخاشگری کودک معرفی می‌گردد. مدل مفهومی پژوهش در نمودار ۱ نشان داده شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی و در قالب تحلیل مسیر در مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) انجام شده که در این مدل، صبر مادر به عنوان متغیر برون‌زاد، استرس والدگری متغیر واسطه‌ای و پرخاشگری کودک متغیر درون‌زاد بوده است.

شرکت‌کنندگان پژوهش

جامعه آماری پژوهش کلیه مادران کودکان پیش‌دبستانی شهر کازرون بودند. از این جامعه به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای، نمونه‌ای شامل ۲۰۰ مادر انتخاب گردید. به این صورت که در ابتدا ۵ مرکز پیش‌دبستانی به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس از هر مرکز، دو کلاس تصادفاً برگزیده شد و کلیه مادران کودکان حاضر در آن کلاس‌ها، مشارکت‌کنندگان در پژوهش را تشکیل می‌دادند. هرچند پس از کنار گذاردن پرسش‌نامه‌های مخدوش و خط‌خورده، نمونه نهایی پژوهش شامل ۱۹۳ مادر بوده است که ۵۳/۳ درصد آن‌ها دارای فرزند پیش‌دبستانی دختر و ۴۶/۷ درصد دارای فرزند

پیش‌دبستانی پسر بودند؛ ۵۶/۴ درصد خود را خانه‌دار معرفی کرده و ۴۳/۶ درصد اعلام نمودند که در بیرون از منزل نیز اشتغال دارند. میانگین و انحراف معیار سنی مادران حاضر در این نمونه پژوهشی به ترتیب ۲۷/۳۴ و ۸/۲۳ بود. نرم‌افزارهای مورد استفاده در این پژوهش، SPSS 22 و AMOS 22 بود.

ابزار پژوهش

۱) **مقیاس صبر بزرگسالان:** این مقیاس توسط خرمائی، فرمانی و سلطانی (۱۳۹۳) تهیه گردید و دارای ۲۵ گویه است که بر روی یک لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم (معادل ۱) تا کاملاً موافقم (معادل ۵) نمره‌گذاری شده است. طراحان این مقیاس، جهت بررسی روایی آن از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی توأم با چرخش واریماکس استفاده کرده‌اند که بر وجود ۵ مؤلفه پیش گفته صبر یعنی متعالی شدن، شکیبایی، رضایت، استقامت و درنگ دلالت داشته است. سازندگان ابزار به منظور سنجش پایایی آن نیز روش آلفای کرونباخ را به کار برده و ضریب آلفای ۰/۸۶ را برای کل مقیاس و دامنه ۰/۶۱ تا ۰/۸۴ را برای پنج خرده مقیاس آن گزارش نموده‌اند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای کل این مقیاس معادل ۰/۸۳ محاسبه شده است.

۲) **فرم کوتاه پرسش‌نامه استرس والدینی^۱:** این پرسش‌نامه توسط آبیدین^۲ در سال ۱۹۹۵ ساخته شد که دارای ۳۶ گویه است. گویه‌های آن بر روی یک لیکرت ۵ درجه‌ای اندازه‌گیری می‌شود که در مورد اکثر گویه‌ها از کاملاً مخالفم (معادل ۱) تا کاملاً موافقم (معادل ۵) نمره‌گذاری می‌شوند، اما در مورد گویه‌های ۲۲، ۳۲ و ۳۳ مقیاس دارای برجسب‌های متفاوت هستند. آبیدین (۱۹۹۵) در یک گروه از مادران آمریکایی ضریب قابلیت اعتماد همسانی درونی ابزار را برای کل مقیاس ۰/۹۳ به دست آورد. نسخه فارسی این ابزار توسط فدایی، دهقان، طهماسبیان و فرهادی (۱۳۸۹) تهیه شد و جهت بررسی روایی و پایایی آن از روش‌های تحلیل عامل تأییدی، روایی همگرا (همبستگی نمره آزمون با مقیاس سلامت خلقی^۳)، محاسبه آلفای کرونباخ و بازآزمایی با فاصله زمانی ۱۸ روز استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون در پژوهش فدایی و همکاران (۱۳۸۹) معادل ۰/۹۰ محاسبه و نتیجه تحلیل عامل تأییدی نیز مؤید وجود سه خرده مقیاس اصلی یعنی آشفتگی والدینی، تعاملات ناکارآمد والد-کودک و ویژگی‌های کودک مشکل‌آفرین بود. قابل ذکر است که در پژوهش حاضر از نمره کل آزمون به عنوان نمره استرس والدینی افراد نمونه استفاده شده و ضریب آلفای کرونباخ نیز برای کل این مقیاس ۰/۸۷ محاسبه گردیده است.

^۱ parenting stress index (PSI)

^۲ Abidin

^۳ Depression Anxiety Stress Scales (DASS)

۳) سیاهه رفتار سازگار کودک^۱: این ابزار توسط کوان، کوان و همینگ^۲ (۱۹۹۵) تهیه گردید و دارای ۵۴ گویه است که همگی آن‌ها بر روی طیف لیکرتی از ۱ (معادل اصلاً در مورد کودک من صحیح نیست) تا ۴ (کاملاً در مورد کودک من صحیح است) نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش حاضر جهت سنجش میزان پرخاشگری کودک، از خرده مقیاس برون‌ریزی- پرخاشگری^۳ پرسش‌نامه استفاده شد. نسخه فارسی این ابزار توسط صادق‌زاده (۱۳۹۱) تهیه شد و جهت بررسی روایی و پایایی آن از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس، محاسبه آلفای کرونباخ و بازآزمایی با فاصله زمانی دو هفته استفاده گردید. نتیجه تحلیل عاملی نیز وجود چهار خرده‌مقیاس را تأیید نمود که مطابق با نسخه اصلی آزمون، برون‌ریزی- پرخاشگری، برون‌ریزی- بی‌قراری^۴، درون‌ریزی- اضطراب و افسردگی^۵ و درون‌ریزی- انزوای اجتماعی^۶ نامگذاری شد. در پژوهش مذکور ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۵ و برای خرده مقیاس برون‌ریزی- پرخاشگری معادل ۰/۹۳ محاسبه شده است (صادق‌زاده، ۱۳۹۱). به علاوه، در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس برون‌ریزی پرخاشگری محاسبه گردید که مقدار آن معادل ۰/۹۰ بود.

یافته‌ها

جهت تحلیل داده‌های حاصل از این سه پرسش‌نامه، از روش آماری تحلیل مسیر با الگویی معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش (شامل میانگین، انحراف معیار و کمترین و بیشترین داده) در جدول شماره ۱ گزارش شده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
متعالی شدن	۳۳/۲۴	۴/۱۲	۱۸	۴۱/۵۸
شکیبایی	۲۱/۹۷	۳/۵۴	۱۱	۳۱/۷۷
رضایت	۱۴/۰۰	۲/۷۴	۷	۲۱/۳۴
استقامت	۱۱/۳۶	۱/۹۰	۶	۱۵/۱۷
درنگ	۱۲/۰۶	۲/۲۲	۳	۱۸/۱۸
استرس والدگری	۹۲/۷۹	۱۶/۹۰	۴۷	۱۴۳
پرخاشگری کودک	۴۰/۰۷	۹/۹۹	۱۵	۶۴

جدول شماره ۲ نیز ماتریس همبستگی این متغیرها را به نمایش گذارده است. چنانکه در جدول مذکور مشاهده می‌گردد تمامی مؤلفه‌های صبر شامل متعالی شدن، شکیبایی، رضایت، استقامت و درنگ با استرس والدگری رابطه منفی و معنی‌دار دارد. هرچند در این میان، رابطه استقامت با استرس

^۱ child adaptive behavior inventory (CABI)

^۲ Cowan, Cowan & Heming

^۳ externalizing- aggressive

^۴ externalizing- hyperactivity

^۵ internalizing- anxious and depressive

^۶ internalizing- social isolation

والدگری ($r=0/43, P<0/01$) قابل توجه است. به علاوه، رابطه شکیبایی، رضایت، استقامت و درنگ با پرخاشگری کودک منفی و معنی‌دار بوده و از بین مؤلفه‌های صبر تنها متعالی شدن با پرخاشگری کودک رابطه معنی‌دار نداشته است. مطابق جدول مذکور همچنین رابطه استرس والدگری با پرخاشگری کودک قابل توجه بوده و مثبت و معنی‌دار گزارش شده است ($r=0/58, P<0/01$).

پیش از استفاده از تحلیل مسیر، داده‌های پرت تک‌متغیری با استفاده از نمودار جعبه‌ای و داده‌های پرت چندمتغیری با استفاده از آماره ماهالانوبیس^۱ بررسی و از مجموعه داده‌ها کنار گذاشته شدند. کجی و کشیدگی توزیع نمرات متغیرها نشان داد همگی مقادیر در بازه $+1$ و -1 قرار دارند؛ لذا توزیع هیچ‌کدام از متغیرها با توزیع نرمال تفاوت معنادار ندارد. نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کلموگروف اسمیرنوف^۲ بررسی شد. نتایج نشان داد توزیع نمرات همگی متغیرهای مدل، نرمال است ($p>0/05$). جهت بررسی خطی بودن رابطه متغیرهای پژوهش، ماتریس‌های نمودار پراکندگی متغیرها و همچنین نمودار پراکندگی باقیمانده‌ها بررسی شد که نتایج نشان‌دهنده خطی بودن رابطه متغیرهای پژوهش و همچنین، خطی بودن رابطه بین نمره‌های متغیر وابسته پیش‌بینی شده و خطاهای پیش‌بین بود. در رابطه با هم‌خطی چندگانه نیز عامل تورم واریانس و ضریب تحمل محاسبه شد. مقادیر عامل تورم واریانس بین $1/30$ تا $2/55$ قرار داشت که پایین‌تر از مقدار 10 بود. همچنین، ضرایب تحمل نیز بین $0/39$ تا $0/77$ بود که از مقدار $0/1$ بالاتر بودند؛ به این ترتیب، پدیده هم‌خطی بودن چندگانه نیز در متغیرهای پژوهش رخ نداده بود.

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

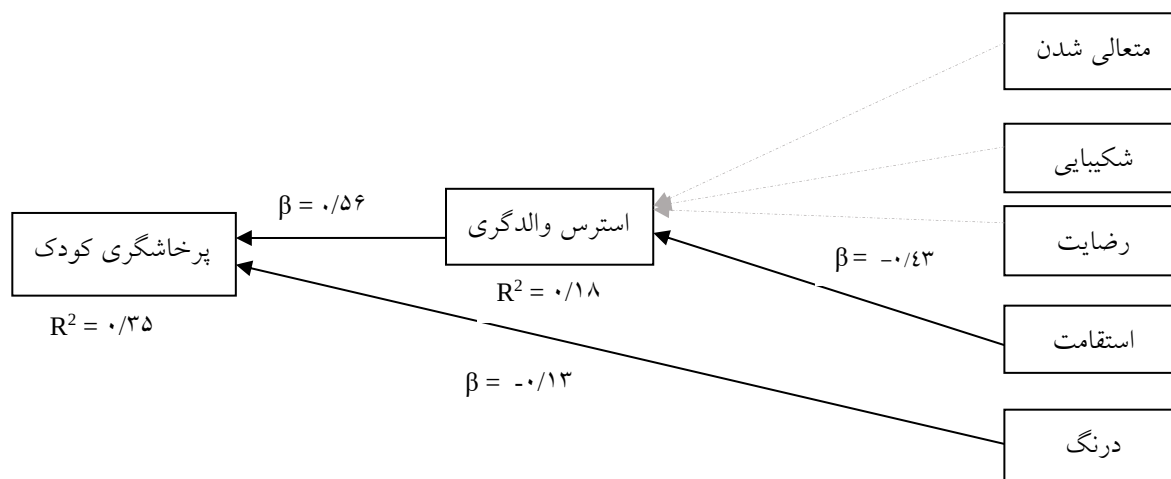
متغیر	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)	(۷)
متعالی شدن	۱						
شکیبایی	۰/۳۵**	۱					
رضایت	۰/۳۱**	۰/۵۰**	۱				
استقامت	۰/۳۵**	۰/۲۹**	۰/۳۶**	۱			
درنگ	۰/۲۷**	۰/۳۱**	۰/۳۱**	۰/۲۰**	۱		
استرس والدگری	-۰/۱۸**	-۰/۲۲**	-۰/۲۹**	-۰/۴۳**	-۰/۱۷*	۱	
پرخاشگری فرزند	-۰/۰۵	-۰/۱۸**	-۰/۲۴**	-۰/۲۷**	-۰/۲۳**	۰/۵۸**	۱

** $p<0/01$ و * $p<0/05$

به منظور تعیین سهم مؤلفه‌های صبر در پیش‌بینی نمره پرخاشگری کودک و نیز بررسی نقش واسطه‌گری نمره کل استرس والدگری مدلی، با استفاده از روش تحلیل مسیر در معادلات ساختاری، مورد آزمون قرار گرفت که در آن مؤلفه‌های صبر نقش متغیر برون‌زاد، استرس والدگری نقش متغیر واسطه و پرخاشگری کودک نقش متغیر درون‌زاد را بر عهده گرفته بودند. مدل نهایی پژوهش در نمودار شماره ۲ مشاهده‌پذیر است.

^۱ Mahalanobis

^۲ Kolmogorov-Smirnov test

نمودار ۲: مدل نهایی پژوهش

برای این مدل، شاخص‌های مختلف برازش محاسبه گردیده است که همگی از برازش مناسب مدل حکایت می‌کنند. مقادیر این شاخص‌ها در جدول شماره ۳ گزارش گردیده است.

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل

شاخص	NFI	CFI	GFI	AGFI	PCLOSE	RMSEA	CMIN/DF
مقدار	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۴	۰/۵۲	۰/۰۴	۱/۴۳

میزان اثرهای مستقیم، غیرمستقیم و کل بدست آمده در مدل نیز در جدول شماره ۴ خلاصه گردیده است.

جدول ۴: اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل بدست آمده در مدل نهایی پژوهش

مسیر	اثر مستقیم	سطح معنی داری	اثر غیرمستقیم	سطح معنی داری	اثر کل	سطح معنی داری
درنگ - پرخاشگری کودک	-۰/۱۳	۰/۰۱	-----	-----	-۰/۱۳	۰/۰۱
استقامت - استقامت والدگری	-----	-----	-۰/۲۴	۰/۰۰۱	-۰/۲۴	۰/۰۰۱
استقامت - استرس والدگری	-۰/۴۳	۰/۰۰۱	-----	-----	-----	۰/۰۰۱
استرس والدگری - پرخاشگری کودک	۰/۵۶	۰/۰۰۱	-----	-----	۰/۵۶	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول شماره ۴ نیز مشاهده می‌شود از بین مؤلفه‌های صبر، تنها مؤلفه درنگ مادر است که به طور مستقیم به پیش‌بینی منفی و معنی‌دار نمره‌ی پرخاشگری کودک پرداخته است. اما در پیش‌بینی استرس والدگری مادر تنها مؤلفه استقامت مادر است که به عنوان پیش‌بین منفی و معنی‌دار ظاهر شده است و استرس والدگری نیز به نوبه خود به صورت مثبت و معنی‌دار به پیش‌بینی پرخاشگری کودک پرداخته است. در نتیجه، استرس والدگری از بین مؤلفه‌های صبر، تنها نقش واسطه‌گری کامل خود را برای مؤلفه استقامت ایفا نموده است. این بدان معناست که استقامت مادر منجر به کاهش استرس والدگری در وی شده و در پی آن، پرخاشگری فرزند نیز کاهش یافته است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌گری استرس والدگری در رابطه میان مؤلفه‌های صبر مادر و پرخاشگری کودک انجام گرفته است. چنانکه پیش از این نیز گفته شد پژوهش‌های تجربی اندکی در زمینه متغیرهای پژوهش به دلیل تازگی ظهور متغیر صبر در ادبیات روان‌شناختی ایران و سایر کشورها وجود دارد. از این رو، جهت تبیین یافته‌ها به پژوهش‌های نزدیک به متغیرهای پژوهش اشاره می‌شود. یافته‌های پژوهشی نشان داد که از بین مؤلفه‌های صبر مادر، تنها استقامت و درنگ پیش‌بینی کننده منفی پرخاشگری کودک بوده است که در این میان، درنگ به صورت مستقیم و استقامت مادر با واسطه استرس والدگری کاهش نمره پرخاشگری کودک را پیش‌بینی نموده است. در رابطه با مؤلفه استقامت، می‌توان یافته پژوهش حاضر را با پژوهش‌های ایزدی طامه و همکاران (۱۳۸۸) و خرمائی و همکاران (۱۳۹۳) هم‌راستا دانست. جهت توجیه این موضوع، شاید بتوان به ویژگی مؤلفه استقامت توجه کرد. استقامت، در واقع، جزئی از صبر است که به ایستادگی فرد در طی زمان و رها نداشتن موضوع یا موقعیت توسط وی بازمی‌گردد. همان‌گونه که خرمائی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند نمره استقامت افراد با امید به آینده در آنان همبستگی معنی‌داری دارد؛ لذا می‌توان عنوان داشت که توانمندی استقامت مادر، وی را امیدوار ساخته تا برخلاف تمام مشکلات والدگری به احتمال زیاد در عرصه بروز مشکلات بماند و نسبت به رفتارهای ناسازگار کودک میدان تربیت وی را خالی نگذارد. شاهد عینی موارد مذکور در گویه‌های خرده‌مقیاس استقامت در پرسش‌نامه صبر بزرگسالان نیز گنجانیده شده است؛ گویه‌هایی از قبیل «موانع و مشکلات نتوانسته مرا از اهدافم دور سازد» و یا «حین انجام کار و فعالیت مداومت و پایداری دارم». از سوی دیگر، مطابق پژوهش ایزدی طامه و همکاران (۱۳۸۸) استقامت فرد در میدان عمل با یافتن راهبردهای مقابله‌ای مؤثر نیز همبستگی دارد. لذا ممکن است ایستادگی مادر یا همان مؤلفه استقامت، با حفظ زمان و آشکار گردیدن راهبرد

مؤثر، استرس والدگری او را تحت تأثیر قرار داده و در نهایت با کاهش پرخاشگری فرزند او نیز همراه شده باشد.

چنانکه گفته شد یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد علاوه بر اثر غیرمستقیمی که به واسطه استرس والدگری از استقامت به پرخاشگری کودک وجود دارد، مؤلفه درنگ نیز به صورت مستقیم، منفی و معنی‌دار پرخاشگری کودک را پیش‌بینی می‌نماید. این یافته با پژوهش فرمانی و خرمائی^۱ (۲۰۱۶) مطابقت داشته و به نظر می‌رسد با آنچه کری، پرایس و پرایس^۲ (۲۰۰۸) در رابطه با صبر و تداعی آن با رفتارهای نوع‌دوستانه و مشارکت در گروه گزارش می‌دهند نیز همسو باشد. به علاوه تأیید کلی پژوهش حاضر بر رابطه میان صبر و پرخاشگری را می‌توان با پژوهش شکوفه‌فرد و خرمائی (۱۳۹۱) نیز همسو دانست؛ هرچند در پژوهش مذکور، مؤلفه‌های دیگری از صبر دانشجویان به عنوان پیش‌بین معنی‌دار پرخاشگری آن‌ها خودنمایی کرده بود. در تبیین این یافته نیز می‌توان به تعریف درنگ اشاره نمود که نوعی توانمندی در به تأخیر انداختن پاسخ است. انسان درنگیده با شناخت احساسات آنی و زیان‌بار خود، سختی ناکامی‌ها و یا ناراحتی‌ای^۳ برخاسته از روابط بین‌فردی را تحمل می‌کند و اثر مستقیم آن بر پرخاشگری کودک می‌تواند از نوعی الگوسازی در به تأخیر انداختن پاسخ‌ها توسط کودک خبر دهد. چراکه فرد صبور با توانمندی درنگ خویش قادر خواهد بود در زمان مکث راه‌حل سازنده‌ای برای مقابله با خشم خودش بیابد. در نتیجه فرزند چنین مادری، توانمندی وی در به تأخیر انداختن پاسخ‌ها را الگو قرار داده و در بروز پاسخ‌های پرخاشگرانه به موقعیت‌های پرچالش، از اصل تأخیر و ایجاد مکث استفاده می‌نماید. بنابراین، مشاهده یافته حاضر نیز دور از انتظار نیست.

از سوی دیگر، درنگ به عنوان خویشتن‌داری در مقابل تکانه‌ها نیز تعریف شده است (خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳). مادر برخوردار از این ویژگی در مقابل بازی‌گوشی‌های کودک و میل به تلافی و تنبیه، مقاومت می‌ورزد و از نمایش رفتارهای انتقام‌جویانه پرهیز می‌نماید که این نحوه تعامل مادر، کودک را از واکنش‌های مقابله به مثلی همچون پرخاشگری دور می‌سازد. البته چنانکه پیش از این نیز بدان اشاره گردید از بین مؤلفه‌های صبر مادر تنها درنگ و استقامت به پیش‌بینی پرخاشگری فرزند وی پرداخته‌اند؛ اولی بدون واسطه و به طور مستقیم و دومی از رهگذر استرس والدگری. عدم مشارکت سایر مؤلفه‌های صبر در این پیش‌بینی را می‌توان به ماهیت متغیرهای حاضر در این پژوهش مربوط دانست. استرس والدگری به طور کلی، واکنش روان‌شناختی حاکی از بی‌زاری یا ناسازگاری والدین را در برابر مقتضیات والدگری به نمایش می‌گذارد (دیتز-دکارد، ۱۹۹۸). حال آنکه متعالی شدن در واقع ایده انتزاعی یا امیدواری مادر را به روزهایی که پس از تحمل شرایط سختی پیش

^۱ Farmani & Khormaei

^۲ Curry, Price & Price

^۳ Aversion

می‌آید، نشان می‌دهد؛ شکیبایی و رضایت نیز به ترتیب توان تحمل این سختی‌ها و پذیرش در برابر آن‌ها را به نمایش می‌گذارند. به کلام روشن‌تر، این سه مؤلفه صبر گرچه می‌تواند بر تعامل والد و کودک مؤثر واقع شوند، اما با تغییر استرس والدگری یا همان واکنش مادر به مقتضیات والدگری بر پرخاشگری فرزند او که به عکس‌العمل‌های آنی و فوری‌تر وابسته است، اثر نمی‌گذارند. در واقع، این موضوع بیشتر برعهده مؤلفه‌هایی از صبر مادر است که می‌توانند مادر را در شرایط سخت والدگری نگاه دارند (استقامت) یا زمان مکثی را برای واکنش‌های او خلق نمایند (درنگ).

در نهایت بایستی اذعان داشت که استرس والدگری به احتمال زیاد تنها یکی از مکانیسم‌های متنوعی است که بین صبر مادر و پیامدهای رفتاری فرزندان ایفای نقش می‌نماید. از این رو، گرچه با تکیه بر پژوهش حاضر می‌توان بر آموزش و تمرین صبر لاقفل در بین مادران تأکید نمود؛ اما بایستی در پژوهش‌های آتی به چگونگی تأثیر صبر در نزد پدرها و سایر متغیرهایی که در رابطه بین صبر والدین و طیف گسترده‌ای از متغیرهای هیجانی فرزندان نقش میانجی را ایفا می‌نمایند توجه داشت.

منابع

الف. فارسی

- ایزدی طامه، احمد، برجعلی، احمد، دلاور، علی و اسکندری، حسین. (۱۳۸۸). مقایسه تأثیر آموزش صبر و حل مسأله بر کاهش پرخاشگری و انتخاب راهبردهای مقابله‌ای دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی. *فصلنامه دانش/انتظامی*، ۱۱، ۳، ۲۰۷-۱۸۲.
- پسندیده، عباس. (۱۳۸۴). *رضایت از زندگی*. قم: انتشارات دارالحديث.
- توزنده‌جانی، حسین، توکلی‌زاده، جهان‌شیر و لگزیان، زهرا. (۱۳۹۰). اثربخشی شیوه‌های فرزندپروری بر خودکارآمدی و سلامت روان دانشجویان علوم انسانی دانشگاه پیام نور و آزاد نیشابور. *نشریه افق دانش*، ۱۷، ۲، ۵۶-۶۴.
- حسینی‌ثابت، فریده. (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش صبر بر اضطراب، افسردگی و شادکامی. *مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱، ۲، ۷۹-۹۴.
- خرمائی، فرهاد؛ آزادی‌ده‌بیدی، فاطمه و زابلی، مصطفی. (۱۳۹۴). پیش‌بینی اضطراب امتحان براساس مؤلفه‌های صبر با واسطه‌گری مؤلفه‌های اهداف پیشرفت در دانشجویان. *آموزش پژوهی*، شماره دوم، ۷۰-۴۹.
- خرمائی، فرهاد؛ آزادی‌ده‌بیدی، فاطمه و حق‌جو، شیوا. (۱۳۹۵). مدل ساختاری رابطه فضیلت اخلاقی صبر با مشکلات تنظیم هیجانی در دانشجویان. *فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی*. دوره دهم، شماره اول، ۲۱-۳۱.
- خرمائی، فرهاد؛ زارعی، فرشته؛ مهدی‌یار، منصوره و فرمانی. اعظم. (۱۳۹۳). نقش صبر و مؤلفه‌های آن به عنوان فضائل اخلاقی در پیش‌بینی امید دانشجویان. *مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی*، دوره هفتم، شماره ۳، ۶۸-۵۸.
- خرمائی، فرهاد؛ فرمانی، اعظم؛ درخشان، معراج؛ آزادی‌ده‌بیدی، فاطمه؛ صادق‌زاده، مرضیه؛ صبادی دهنو، محبوبه و قزل‌بیگلر، فتنه. (۱۳۹۵). بررسی نقش صبر مادران در پیش‌بینی صبر کودکان دبستانی. *اولین همایش ملی نقش و جایگاه مادر، دانشگاه شیراز*، ۲۹ و ۳۰ شهریور.
- خرمائی، فرهاد؛ فرمانی، اعظم و سلطانی، اسماعیل. (۱۳۹۳الف). نقش صبر به عنوان یک فضیلت اخلاقی و شخصیت در پیش‌بینی ناامیدی دانشجویان. *فصلنامه اخلاق پزشکی*، سال هفتم، شماره بیست و هشتم، ۱۶۷-۱۹۹.
- خرمائی، فرهاد، فرمانی، اعظم و سلطانی، اسماعیل. (۱۳۹۳ب). ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس صبر. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۵، ۱۷، ۸۳-۹۹.

زارع، حسین و فرمانی، اعظم. (۱۳۹۶). نقش مؤلفه‌های صبر در پیش‌بینی رویکردهای یادگیری با واسطه‌گری انعطاف‌پذیری شناختی. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، سال سیزدهم، شماره ۴۵، ۱-۲۰.

سرتپی، زهرا، سهرابی، فرامرز و پسندیده، عباس. (۱۳۹۵). کارآمدی آموزش صبر بر اساس مؤلفه صبر در الگوی اسلامی شادکامی بر به‌باشی روان‌شناختی زنان خانه‌دار. *پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی*. ۲، ۴، ۶۹-۴۵.

شکوفه‌فرد، شایسته و خرمائی، فرهاد. (۱۳۹۱). صبر و بررسی نقش پیش‌بین مؤلفه‌های آن در پرخاشگری دانشجویان. *مجله روان‌شناسی و دین*، ۵، ۲، ۹۹-۱۱۲.

شمشیری، بابک و شیروانی شیری، علی. (۱۳۹۰). مفهوم صبر در قرآن و دلالت‌های فلسفی و تربیتی آن. *مجله تربیت اسلامی*، دوره ششم، شماره ۱۳، ۷۹-۹۸.

صادق‌زاده، مرضیه. (۱۳۹۱). تأثیر متغیرهای خانوادگی بر سازگاری کودک با محیط آموزشی: مدلی با واسطه‌گری مشارکت والدین و ادراک کودک از خود. رساله دکتری در رشته روان‌شناسی تربیتی دانشگاه شیراز.

فدایی، زهرا، دهقانی، محسن، طهماسبیان، کارینه و فرهادی، فاطمه. (۱۳۸۹). بررسی ساختار عاملی، اعتبار و روایی فرم کوتاه شاخص استرس فرزندپروری (PSI-SF) مادران کودکان عادی ۷-۱۲ سال. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۸، ۲، ۸۱-۹۱.

کمری، سامان و خرمائی، فرهاد. (۱۳۹۶). بررسی نقش واسطه‌ای صبر در ارتباط بین سرسختی روان‌شناختی و امید به تحصیل در دانش‌آموزان دبیرستانی. *پژوهش‌های کاربردی در روان‌شناسی تربیتی*، شماره ۳ (شماره پیاپی ۵)، ۶۰-۷۸.

مرحمتی، زهرا و خرمائی، فرهاد. (۱۳۹۵). بررسی اثر دینداری، صبر و امید بر بهزیستی فضیلت‌گرا. *پژوهش‌نامه روان‌شناسی اسلامی*، سال دوم، شماره پنجم، ۳۴-۶۶.

ب. انگلیسی

- Abidin, R. R. (1995). *Parenting Stress Index: Professional Manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.
- Baker, B. L., Blacher, J., Crnic, K. A., & Edelbrock, C. (2002). Behavior problems and parenting stress in families of three-year-old children with and without developmental delays. *American Journal on Mental Retardation*, 107, 433- 444.
- Berlin, L., Ziv, Y., Amaya-Jackson, L., & Greenberg, M. (2005). *Enhancing early attachments: Theory, research, intervention, and policy*. New York: Guilford Press.
- Chaplin, T. M., & Cole, P. M. (2005). The role of emotion regulation in the development of psychopathology. In B. L. Hankin & J. R. Z. Abela (Eds.), *Development of psychopathology: A vulnerability-stress perspective* (pp. 49-74). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Cooper, C. E., Jonathans, M. C., Meadows, S. O. (2009). Family structure tarnation and maternal parenting stress. *Marriage Fam.* 71(3): 558-574.
- Cowan, P. A., Cowan, C. P., & Heming, G. (1995). *Manual for the Child Adaptive Behavior Inventory (CABI)*. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley.
- Curry, O. S., Price, M. E., Price, J. G. (2008). Patience is a virtue: Cooperative people have lower discount rates. *Personality and Individual Differences*, 44, 780-785.
- Danforth, J. S., Harvey, E., Ulaszek, W. R., & McKee, T. E. (2006). The outcome of group parent training for families of children with attention-deficit hyperactivity disorder and defiant/aggressive behavior. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 37 (3), 188-205.
- Deater-Deckard, K. (1998). Parenting stress and child adjustment: Some old hypotheses and new questions. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 5(3), 314-332.
- Deater-Deckard, K., Li, M., & Bell, M. A. (2016). Multifaceted emotion regulation, stress and affect in mothers of young children. *Cognition and Emotion*, 30(3), 444-457.
- Ebadi, S. H., Keshtiaray, N., Aghaei, A., & Yousefi, A. (2016). Curricular content for pupil's mental health. *International Education Studies*. 9 (12), 137-147.
- Essex, M. J., Klein, M. H., Cho, E., Kalia, N. H. (2002). Maternal stress beginning in infancy may sensitize children to later stress exposure: Effects on cortisol and behavior. *Biological Psychiatry*. 52: 776-784.
- Fredriksen, E., Von Soest, T., Smith, L., & Moe, V. (2019). Parenting Stress Plays a Mediating Role in the Prediction of Early Child Development from Both Parents' Perinatal Depressive Symptoms. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(1):149-164.
- Hu, X., Han, Z. R., Bai, L., & GAO, M. M. (2019). The mediating role of parenting stress in the relations between parental emotion regulation and parenting behaviors in Chinese families of children with Autism Spectrum Disorders: A dyadic analysis. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-16.
- Khormaei, F., & Farmani, Azam. (2016). Patience and its components in predicting bullying among primary school students. *International Journal Behavioral Science*, 10(1), 1-5.
- Menon, I., Nagarajappa, R., Ramesh, G., & Tak, M. (2013). Parental stress as a predictor of early caries among preschool children in India. *International journal of Paediatric Dentistry*, 23, 160-165.
- Mesman, J., Stolk, M. N., van Zeijl, J., Alink, L. R. A., Juffer, F., Bakermans-Kranenburg, M. J., van IJzendoorn, M. H., & Koot, H. M. (2008). Extending the video-feedback intervention to sensitive discipline: The early prevention of antisocial behavior. In F. Juffer, & M. J. Bakermans-Kranenburg, & M. H. van IJzendoorn (Ed.), *Promoting Positive parenting: An attachment based intervention* (pp. 171-192). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Moreira, A. A. (2006). Religiousness and mental health; A review. *Rev Brass psychiatry*. 28(3): 242-250.
- Morgan, J., Robinson, D., & Aldridge, J. (2002). Parenting stress and externalizing child behavior. *Child and Family Social Work*, 7, 219-225.
- Nair, P., Schuler, M. E., Black, M. M., Kettinger, L., & Harrington, D. (2003). Cumulative environmental risk in substance abusing women: early intervention, parenting stress, child abuse potential and child development. *Child abuse & neglect*. 27(9): 997-1017.
- Owen, A. E. Thompson, M. P., & Kaslow, N. J. (2006). The mediating role of parenting stress in the relation between intimate partner violence and child adjustment. *Journal of Family Psychology*; 20(3):505-513.

- Podolski, Ch. L., & Nigg, J. T. (2001). Parent stress and coping in relation to child ADHD severity and associated child disruptive behavior problems. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 30 (4), 503-513.
- Schmidt, J. D. Drasgow, E. Halle, J. W. Martin, C. A. & Bliss, S. A. (2014). Discrete-trial functional analysis and functional communication training with three individuals with autism and severe problem behavior. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 16(1): 44-55.
- Schnitker, S.A. (2012). An Examination of Patience and Well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 7(4), 263-280.

Extended Abstract

**Mother Patience and Child Aggression:
The Mediating Role of Parenting Stress**

Marziyeh Sadeghzadeh¹ Leila Shameli² Farhad Khormaei³

Introduction

Patience has been strongly recommended in religious texts as a moral virtue and as a coping strategy. Patience, of course, has been psychologically described as a completely natural tendency to help one stay calm in the face of suffering and thus can be one of the most powerful personal resources (Schnitker, 2012). Past research has correlated patience with a wide range of positive psychological outcomes in different groups and has even reported a correlation between mothers' patience and their children's positive psychological outcomes (e.g., Zare & Farmani, 2017; Khormaei et al, 2016; Khormaei et al, 2014). However, it remains unclear how psychological mechanisms or mediators can link patience to different psychological outcomes. In particular, the mediating variables in the relationship between parental patience - especially mother's - and the different psychological consequences of children have not been studied yet. Of course, parenting stress, which refers to some kind of discrepancy between parenting needs and individual parenting resources (Essex et al, 2002), has always been introduced as a significant mediator between the parents' mental statuses and the developmental consequences or behavioral problems of their child (Fredrikson et al, 2019). In fact, the amount of parenting stress demonstrates the extent to which the parent has tolerated or managed the parenting experience based on his or her own resources (Deater-Deckard, Li & Bell, 2016). However, despite repeated research showing the impact of parenting stress on children's behavioral problems, as well as studies showing the correlation between patience and various psychological outcomes, there has been no research to investigate the relationship between maternal patience and child behavioral problems, most specifically, through an examination of the mediating role of parenting stress. Therefore, the purpose of the present study was to investigate a model in which maternal parenting stress is introduced as a mediating variable in the structural relationship between maternal patience and child aggression.

Hypothesis

The patience of the mother through parenting stress can predict the child's aggression.

Methods

The present research is descriptive (non-experimental) and the research design is a correlation model. The statistical population consisted of all the mothers of preschool children in the city of Kazerun. A sample of 200 mothers was selected from the cluster sampling method. To this end, five preschools were randomly selected and then from each center, two classes were randomly selected and all the mothers of the children in those classes were evaluated. However, after deleting questionnaires that were flawed, a final sample of 193 mothers was formed. The software used in this study was SPSS 22

and AMOS 22. The research tools consisted of Adult Patience Scale (APS), a short form of Parenting Stress Index (PSI) and Child Adaptive Behavior Inventory (CABI).

Results

To determine the share of components of patience in predicting the child's aggression score and the mediating role of parenting stress, the statistical method of path analysis with structural equation modeling was used. The result showed that mother's reflection is the only variable that directly leads to a negative and significant prediction of the child's aggression. However, maternal perseverance appeared as the only component to significantly predict maternal stress, and its impact was found to be negative. Parenting stress, in turn, positively and significantly impacted the prediction of child aggression.

Discussion and Conclusion

Research findings showed that of the various components related to maternal patience, the mother's delayed gratification and perseverance were the only predictors of the child's aggression score; while both variables had a negative impact on the dependent variable, the effect of the former was direct but the latter indirectly affected child aggression score through the mediation of parental stress. This finding is consistent with those of other studies, including Izadi Taame et al. (2009) and Khormaei et al. (2014). In order to justify this, one may consider the component of perseverance. Perseverance is a part of patience that returns to the person standing over time and not leaving the subject or position behind him. With Khormaei et al. (2014) showing a strong correlation between perseverance and hope for the future, it can be argued that the mother's perseverance made her hopeful to continue upbringing her child in spite of all parental problems and the child's improper behavior. The study findings further indicated that the component delayed gratification directly predicts the child's aggression, negatively and significantly. In explaining this finding, one can also refer to the definition of the variable, which, refers to a kind of ability to delay the response. People with the ability to delay gratification, by recognizing their immediate and harmful emotions, endure the failures or discomforts arising from interpersonal relationships; In other words, such people by delaying their immediate responses at the time of aggression, try to find a more constructive solution to the problem. Accordingly, the direct impact of this feature of mothers on their children's aggression can be justified in terms of the children modeling this behavior of their mothers in delaying their immediate responses to challenging situations.

Keywords: Patience, Parenting Stress, Aggression, Mother

¹Assistant professor at Kazerun Salman Farsi University, Iran. Email: Sadeghzadeh.mr@gmail.com (Corresponding author)

² Assistant professor at Kazerun Salman Farsi University, Iran

³ Associate professor at Shiraz University, Iran